

Sporten en bewegen voor mensen met een beperking: beleid en activiteiten van gemeenten

Factsheet 2020/34

Kirsten Gutter & Caroline van Lindert

Figuur 1. Associaties bij een inclusieve samenleving: 25 meest genoemde woorden door ambtenaren sport en bewegen (855 woorden, n=179)

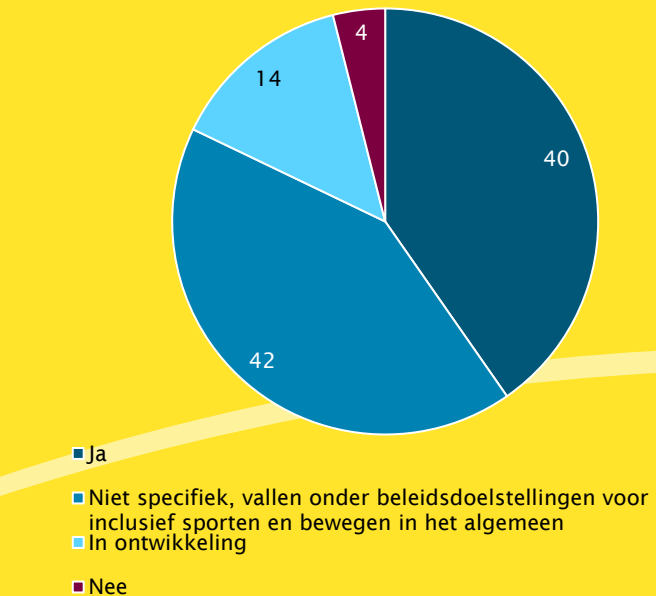
Bron: Vereniging Sport en Gemeente (VSG-panel), voorjaar 2020. Bewerking: Mulier Instituut.

Inclusief sporten en bewegen

Een van de ambities in het Nationaal Sportakkoord is Inclusief sporten en bewegen: dat iedere Nederlander een leven lang plezier kan beleven aan sporten en bewegen. Aan beleidsmedewerkers (sport en bewegen) van alle 355 Nederlandse gemeenten (N=179, respons 50%) is gevraagd waar zij aan denken bij een inclusieve samenleving. Zij denken hierbij vooral aan de kernwoorden 'iedereen', 'meedoen', 'samen' en 'toegankelijk(heid)' (figuur 1). Ook is aan hen gevraagd aan welke (groepen) mensen zij vooral denken bij het bevorderen van (inclusief) sporten en bewegen in de gemeente. Zij denken hierbij voornamelijk aan mensen met een beperking (zowel verstandelijk, fysiek en chronisch), gevolgd door ouderen en mensen in armoede (niet in figuur).

De ambtenaren zijn enkele stellingen voorgelegd over wat inclusief sporten en bewegen voor mensen met een beperking inhoudt. Twee derde van de beleidsmedewerkers is het (volledig) eens met de stelling dat van inclusie sprake is als mensen met en zonder beperking elkaar ontmoeten bij de sport- en beweegaanbieder (62%, niet in figuur). 11 procent is het daarmee (volledig) oneens. 71 procent van de beleidsmedewerkers is het (helemaal) eens met de stelling dat sprake is van inclusie als mensen met een beperking in een eigen groep of vereniging

Figuur 2. Gemeenten met beleidsdoelstellingen op het gebied van (inclusief) sporten en bewegen voor personen met een beperking in 2020 (in procenten, n=179)

willen sporten. 40 procent van de beleidsmedewerkers is het niet eens, maar ook niet oneens met de stelling dat mensen met een beperking bij dezelfde aanbieder moeten sporten als mensen zonder een beperking. Een kwart van de beleidsmedewerkers is het met deze stelling (helemaal) oneens (25%). Met de stelling dat een inclusieve sport- en beweegomgeving is bereikt als iedereen in zijn of haar eigen wensen en behoeften kan voorzien, is het merendeel van de beleidsmedewerkers het (helemaal) mee eens (80%).

Beleid

Bijna alle gemeenten hebben in 2020 beleidsdoelstellingen op het gebied van (inclusief) sporten en bewegen (voor mensen met een beperking) of zijn deze nog aan het ontwikkelen (96%, figuur 2). 42 procent geeft aan dat deze beleidsdoelstellingen vallen onder de doelstellingen voor inclusief sporten en bewegen in het algemeen. 40 procent van de gemeenten heeft specifiek beleidsdoelstellingen over (inclusief) sporten en bewegen voor mensen met een beperking. In vergelijking met kleinere gemeenten hebben grotere gemeenten relatief vaker beleidsdoelstellingen over (inclusief) sporten en bewegen voor mensen met een beperking (60% in gemeenten met meer dan 100.000 inwoners ten opzichte van 25 procent in gemeenten met minder dan 20.000 inwoners, niet in figuur).

Figuur 3. Activiteiten die gemeenten uitvoeren in 2020 voor sporten en bewegen voor personen met een beperking (in procenten, meerdere antwoorden mogelijk, n=179)

Verminderen financiële drempels	94%	Inzicht krijgen in wensen en behoeften mensen met een beperking	54%
Inzet van buurtsportcoach/combinatiefunctionaris	89%	Deskundigheidsbevordering kader sport- en beweegaanbieders	52%
Regionale samenwerking/afstemming met buurgemeenten	81%	Ondersteunen sportaanbieders bij vergroten van de gastvrijheid/sociale toegankelijkheid	50%
(Ondersteunen bij) opzetten/versterken sport- en beweegaanbod	74%	Betrekken mensen met een beperking bij ontwikkeling beleid en activiteiten	45%
Zichtbaar maken sport- en beweegaanbod voor doelgroep	68%	Ondersteuning vervoer van en naar sport- en beweegaanbod	41%
Begeleiding van mensen met een beperking naar sport en bewegen	64%	In kaart brengen toegankelijkheid sportaccommodaties	36%
Verstrekken/vergoeden sporthulpmiddelen	63%	Bekendheid vergroten van mogelijkheid aanvragen sporthulpmiddelen	36%
Realiseren voldoende parkeerplaatsen voor mensen met een beperking bij sportaccommodaties	60%	Organiseren van ervaringsdeskundigheid	34%
Verbeteren fysieke toegankelijkheid en bruikbaarheid sportaccommodaties	60%	Zichtbaar maken toegankelijkheid sportaccommodaties voor gebruiker	26%
Bekendheid vergroten van financiële regelingen voor sporten en bewegen	60%	Inzet van ambassadeurs	25%
Vergroten bewustwording bij sportaanbieders van belang van inclusief sporten en bewegen	60%	Stimuleren inzet mensen met een beperking als vrijwilliger	23%
Ondersteunen netwerkvorming van lokale partijen in de gemeente	58%	Verbeteren bereikbaarheid sport- en beweegaanbod met openbaar vervoer	11%

Bron: Vereniging Sport en Gemeente (VSG-panel), voorjaar 2020. Bewerking: Mulier Instituut.

De beleidsdoelstellingen zijn vastgelegd in het lokale sportakkoord (66%, niet in figuur) en de beleidsnota sport en bewegen (57%). De beleidsdoelstellingen komen tot stand in samenspraak met lokale organisaties en uitvoerders (81%) of met andere beleidsdomeinen binnen de gemeente (64%). Mensen met een beperking worden in bijna een kwart van de gevallen betrokken bij de ontwikkeling van de beleidsdoelstellingen (24%).

Uitvoering en beoordeling activiteiten

In alle gemeenten worden een of meerdere activiteiten uitgevoerd om (inclusief) sporten en bewegen voor mensen met een beperking mogelijk te maken (100%, niet in figuur). In ongeveer negen op de tien gemeenten worden financiële drempels verminderd (door bijvoorbeeld miniregelingen en Jeugdfonds Sport & Cultuur) (94%, figuur 3). Gemiddeld geven beleidsmedewerkers de stand van zaken rondom de financiële

regelingen voor sporten en bewegen voor mensen met een beperking in de eigen gemeente een 6.9 (niet in figuur). In 89 procent van de gemeenten worden buurtsportcoaches ingezet op het thema (inclusief) sporten en bewegen voor mensen met een beperking. De inzet van de buurtsportcoach wordt in vergelijking met andere activiteiten door de beleidsmedewerkers het hoogst beoordeeld, met een 7.6 gemiddeld (niet in figuur). Daarnaast werkt 81 procent van de gemeenten om (inclusief) sporten en bewegen voor mensen met een beperking te realiseren regionaal met andere gemeenten samen. De regionale samenwerking tussen gemeenten en de afstemming met buurgemeenten wordt ook hoog beoordeeld, met gemiddeld een 7.4 (niet in figuur).

In 68 procent van de gemeenten wordt ingezet op het verbeteren van de zichtbaarheid van het sport- en beweegaanbod voor de doelgroep (figuur 3). Uit een hierop aanvullende vraag over de inzet van programma's, regelingen en akkoorden blijkt dat 46

procent van de gemeenten gebruik maakt van Uniek Sporten (website en app) om vraag en aanbod voor mensen met een beperking bij elkaar te brengen (niet in figuur). Ongeveer een derde van de beleidsmedewerkers is wel bekend met Uniek Sporten, maar geeft aan dat er in de gemeente geen gebruik wordt gemaakt van dit programma (36%). 10 procent van de beleidsmedewerkers kent Uniek Sporten niet, 9 procent heeft er wel eens van gehoord.

In iets meer dan de helft van de gemeenten wordt ingezet op het krijgen van inzicht in de wensen en behoeften van mensen met een beperking om te sporten en bewegen (54%, figuur 3). 30 procent van de beleidsmedewerkers geeft aan dat de gemeente dit van plan is te gaan doen. Daarentegen blijkt uit een andere vraag dat 71 procent van de beleidsmedewerkers het (helemaal) eens is met de stelling dat mensen met een beperking zelf moeten aangeven wat zij wensen en kunnen (niet in figuur). Het inzicht in de wensen en behoeften van de doelgroep beoordelen beleidsmedewerkers met een 6,3 gemiddeld (niet in figuur).

In minder dan de helft van de gemeenten worden mensen met een beperking betrokken bij de ontwikkeling van beleid en activiteiten om (inclusief) sporten en bewegen voor mensen met een beperking te realiseren (45%, figuur 3). Dit wordt door de beleidsmedewerkers dan ook beoordeeld met een magere voldoende: een 5.7 gemiddeld (niet in figuur). Het betrekken van de doelgroep bij het ontwikkelen van beleid is een van de belangrijkste uitgangspunten van het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap dat Nederland in 2016 heeft geratificeerd. De Nederlandse overheid, inclusief alle gemeenten, zijn verplicht maatregelen te nemen om het verdrag te implementeren, dat als doel heeft om drempels te verminderen zodat mensen met een beperking onbeperkt kunnen deelnemen aan de samenleving. 15 procent van de beleidsmedewerkers geeft aan dat er in de gemeente uitvoering wordt gegeven aan het VN-verdrag. 28 procent van de beleidsmedewerkers is onbekend met het verdrag, 28 procent heeft er wel eens van gehoord en 29 procent is bekend met het verdrag maar geeft aan dat er in de gemeente geen uitvoering aan wordt gegeven. Uit een andere vraag blijkt dat minder dan de helft van de beleidsmedewerkers het (volledig) eens is met de stelling dat het een wettelijke taak van de gemeente is om (inclusief) sporten en bewegen voor mensen met een beperking mogelijk te maken (46%, niet in figuur). Een kwart van de beleidsmedewerkers is het met deze stelling (volledig) oneens (25%).

In 41 procent van de gemeenten wordt ingezet op het ondersteunen van vervoer naar het sport- en beweegaanbod en in 11 procent wordt ingezet op het verbeteren van de bereikbaarheid van het aanbod met het openbaar vervoer (figuur 3). De bereikbaarheid van het aanbod en vervoersregelingen krijgen beide een kleine voldoende van de beleidsmedewerkers (respectievelijk een 6 en 5,9 gemiddeld, niet in figuur).

Iets meer dan de helft van de beleidsmedewerkers geeft aan dat de aandacht die er in de gemeente al was voor (inclusief) sporten en bewegen voor mensen met een beperking is toegenomen door de ondertekening van het Nationaal Sportakkoord (56%, niet in figuur). Ongeveer een derde geeft aan dat deze aandacht gelijk is gebleven (34%).

In gemeenten wordt over het algemeen geen onderscheid gemaakt naar soort beperking of aandoening in het beleid en de activiteiten; deze zijn voor alle mensen die een belemmering ervaren (64%, niet in figuur). Wanneer in gemeenten wel onderscheid gemaakt wordt, gelden het beleid en de activiteiten voornamelijk voor mensen met een motorische beperking (bewegen) (46%), mensen met een chronische aandoening (bijv. astma, hart- en vaatziekten, spierziekten) (35%), mensen met een verstandelijke beperking (begrijpen) (35%) en mensen met zwakbegaafdheid/licht verstandelijke beperking (bijv. leerlingen praktijkonderwijs) (30%). Het beleid en de activiteiten zijn minder vaak specifiek voor mensen met psychische/psychiatrische problematiek (21%), voor mensen met een visuele beperking (blind of slechtziend) (19%), voor mensen met een auditieve beperking (doof of slechthorend) (17%) of voor mensen met ernstig meervoudige beperkingen (13%).

Samenwerkingen

In het realiseren van beleid en/of activiteiten voor (inclusief) sporten en bewegen voor mensen met een beperking wordt in bijna alle gemeenten vanuit het beleidsdomein sport samengewerkt met het sociaal domein (95%, niet in figuur). De voornaamste lokale organisaties waarmee wordt samengewerkt komen uit de sport- (77%), welzijns- (71%) en zorgsector (60%). Twee derde van de beleidsmedewerkers is het eens met de stelling dat het goed lukt om andere beleidsdomeinen te betrekken bij de ontwikkeling van beleid en activiteiten voor (inclusief) sporten en bewegen (63%, niet in figuur).

Succesvolle maatregelen

Beleidsmedewerkers zijn gevraagd wat zij de meest succesvolle maatregel bij het realiseren van (inclusief) sporten en bewegen voor mensen met een beperking achten. Zij zetten het aangaan van een regionale samenwerking bovenaan, omdat door middel van deze samenwerking veel kennis over de doelgroep wordt verkregen en krachten kunnen worden gebundeld om aanbod voor de doelgroep op te zetten. Daarnaast worden activiteiten gericht op het leren kennen van de wensen en behoeften van de doelgroep door de beleidsmedewerkers zeer belangrijk gevonden, om zo passend aanbod te kunnen realiseren. De inzet van de buurtsportcoach is een succes volgens de beleidsmedewerkers. De buurtsportcoach heeft het overzicht van zowel het aanbod als de vraag en weet deze met elkaar te verbinden.

Belemmeringen

Beleidsmedewerkers zijn gevraagd welke belemmeringen zij ervaren bij het realiseren van (inclusief) sporten en bewegen voor mensen met een beperking. De voornaamste belemmering die ervaren wordt is de onbekendheid met de doelgroep. Beleidsmedewerkers geven aan dat de doelgroep niet goed in beeld is: het is onbekend hoeveel mensen met een beperking willen sporten en bewegen en wat hun wensen en behoeften hierin zijn.

Daarnaast beschrijven beleidsmedewerkers dat het zijn van een kleinere gemeente een belemmering is om (inclusief) sport- en beweegaanbod voor mensen met een beperking te realiseren. Zo is het voor deze gemeenten niet mogelijk om divers aanbod te hebben voor de doelgroep omdat het ontbreekt aan capaciteit (van verenigingen), maar ook aan deelnemers. Hierdoor is de regionale samenwerking voor kleinere gemeenten van groot belang. In deze samenwerking is divers aanbod voor een grotere groep deelnemers mogelijk. Dit brengt wel een nieuwe belemmering met zich mee. Door het aanbod regionaal te organiseren, neemt de reisafstand voor de doelgroep toe. Daarmee is het organiseren van vervoer naar het aanbod een derde belemmering in het organiseren van (inclusief) sport- en beweegaanbod voor mensen met een beperking.

Overige belemmeringen die door beleidsmedewerkers zijn genoemd zijn een gebrek aan financiën binnen de gemeente, een tekort aan gekwalificeerd kader bij sportaanbieders en het ontbreken van draagvlak en/of bereidheid bij sportaanbieders.

Conclusie

Uit dit onderzoek blijkt dat (inclusief) sporten en bewegen voor mensen met een beperking in bijna alle gemeenten een thema is waar in meer of mindere mate op wordt ingezet. Een groot deel van de beleidsmedewerkers is het ermee eens dat een inclusieve sport- en beweegomgeving is bereikt als iedereen in zijn of haar eigen wensen en behoeften kan voldoen. Hoewel het kennen van de wensen en behoeften van mensen met een beperking als succesfactor voor het realiseren van (inclusief) sporten en bewegen wordt ervaren, geven beleidsmedewerkers aan (nog) grotendeels onbekend te zijn met de doelgroep. Ook wordt hier nog niet in alle gemeenten actief op ingezet en wordt de doelgroep maar in een enkel geval betrokken bij het ontwikkelen van beleid en activiteiten. In gemeenten zou hier actiever op kunnen worden ingezet om een sport- en beweegomgeving te realiseren waar iedereen in zijn of haar eigen wensen en behoeften kan voorzien. De buurtsportcoach staat dicht bij de doelgroep en is daarom volgens de beleidsmedewerkers de geschikte schakel om vraag en aanbod beter aan elkaar te verbinden.

Volgens de beleidsmedewerkers is het aansluiten bij een regionale samenwerking een succesfactor in het realiseren van (inclusief) sporten en bewegen voor mensen met een beperking. Viervijfde van de gemeenten maakt deel uit van een dergelijke regionale samenwerking. Beleidsmedewerkers geven aan dat de grote reisafstand naar het sport- en beweegaanbod voor de doelgroep hierbij een belemmering voor deelname is. In minder dan de helft van de gemeenten wordt ingezet op het verbeteren of realiseren van vervoersregelingen en -mogelijkheden. Om de bereikbaarheid van het regionale sport- en beweegaanbod te verbeteren, zouden in gemeenten meer activiteiten en maatregelen om vervoersregelingen en -mogelijkheden te verbeteren genomen kunnen worden.

Verantwoording

Voor dit onderzoek is in maart 2020 een vragenlijst naar alle 355 gemeenten in Nederland uitgezet via het VSG gemeentepanel. 179 beleidsmedewerkers (sport en bewegen) hebben deze vragenlijst ingevuld.

Het onderzoek is uitgevoerd in het kader van [een verdiepende monitor](#) naar inclusief sporten en bewegen die het Mulier Instituut met subsidie van VWS uitvoert naar vijf verschillende bevolkingsgroepen, waaronder mensen met een beperking of chronische aandoening.